

Filmowe role Edith Piaf

MIECZYŚLAW GAJOS

Najbardziej rozpoznawalny głos w historii francuskiej piosenki zamilkł 10 października 1963 roku. Należał do najznakomitszej pieśniarki paryskiej ulicy, Edith Giovanny Gassion, którą świat poznał i zapamiętał jako Edith Piaf. W tym roku przypada 55. rocznica *disparition* Paryskiego Wróbelka.

Kiedy w 2005 roku przeprowadzono we Francji plebiscyt na najsłynniejszych Francuzów wszech czasów, nazwisko Edith Piaf zamykało pierwszą dziesiątkę. Znalazła się w znakomitym gronie wybitnych naukowców, polityków i literatów, między innymi Charles'a de Gaulle'a, Louisa Pasteura, Moliera czy Victora Hugo. Mimo upływu lat jej gwiazda ciągle jasno świeci na francuskim firmamencie. Miała talent, geniusz i to „coś”, co ma niewielu artystów. Zawsze była sobą, nikogo nie naśladowała, a z każdej zaśpiewanej piosenki potrafiła zrobić spektakl, jakiego nie powstydziliby się najwięksi dramaturdzy. Swoim artyzmem i prostotą przekazu trafiała i do serc zwykłych odbiorców, i do wyrafinowanej publiczności.

W przedmowie do autobiografii Edith Piaf *Au bal de la Chance (Na balu szczęścia)*, opublikowanej w 1958 roku, Jean Cocteau napisał: „Edith Piaf jest genialna. Jest niezrównana. Nigdy dotąd nie było Edith Piaf i nigdy już nie będzie” (Piaf 1958). Z kolei Charles Aznavour we wstępie do katalogu wystawy, która odbyła się w paryskim merostwie z okazji 40. rocznicy śmierci artystki, przyrównał ją do Joanny d'Arc, Napoleona i Victora Hugo, którzy symbolizują Francję. „Ten okruch kobiety spoczywa w naszych gorących sercach, z dala od lodowatych grobowców Panteonu” (Lévy 2005).

O wielkości Piaf stanowi nie tylko jej niepowtarzalny głos i interpretacja piosenek, ale także bogaty, wartościowy repertuar tworzony specjalnie dla niej przez znakomitych kompozytorów i poetów. Warto dodać, że sama Piaf również pisała teksty i komponowała muzykę wykonywanych przez siebie piosenek. Jeden z największych standardów nie tylko francuskiej, ale i światowej muzyki rozrywkowej, *La vie en rose*, wyszedł spod pióra Edith Piaf. Utwór ten doczekał się wielu aranżacji: popowych, jazzowych, symfonicznych, a mieli go w swoim repertuarze najwięksi z największych: Marlena Dietrich, Louis Armstrong, Cindy Lauper, Donna Summer, Grace Jones czy Placido Domingo. Po repertuar Piaf sięgają kolejne pokolenia wykonawców: Patricia Kaas, Anna Calvi czy Zaz.

Edith Piaf, choć pozostaje niekwestionowaną ikoną francuskiej i światowej muzyki rozrywkowej, była również aktorką teatralną i filmową. Ta część twórczości artystki pozostaje mniej znana, choć to specjalnie dla niej pisano sztuki teatralne i scenariusze filmowe. Grała główne role, grała epizody, a jej talent aktorski doceniali krytycy teatralni i filmowi.

Warto przybliżyć nauczycielom języka francuskiego i ich uczniom tę mniej znaną część twórczości Edith Piaf. O rolach teatralnych Piaf pisałem na łamach *Pamiętnika Teatralnego* (Gajos 2016). Ten artykuł poświęcam wyłącznie jej rolom filmowym.

W Internecie, między innymi na kanale YouTube, łatwo można znaleźć fragmenty filmów z udziałem Edith Piaf, które mogą być przedmiotem opracowania dydaktycznego i stanowić doskonały materiał do pracy na zajęciach z języka francuskiego na różnych poziomach nauczania. Sekwencje filmów, filmowe piosenki Piaf, plakaty czy fotografie mogą służyć kształtowaniu i rozwijaniu szeroko rozumianej kompetencji językowej, ale również

kompetencji kulturowej. Filmy, w których zagrała Piaf, mogą dostarczyć wielu różnorodnych informacji na temat historii Francji, Paryża, historii francuskiej kinematografii, jej twórców, aktorów itd.

Dokonania filmowe Edith Piaf zostaną zaprezentowane w układzie chronologicznym.

Przygoda Edith z kinem rozpoczęła się już w 1935 roku. Zauważona przez Louisa Leplée i wprowadzona z ulicy do kabaretu, La Môme Piaf („Wróbelek”) rozpoczęła swoją profesjonalną karierę artystyczną w październiku 1935 roku. Dzięki Louisowi Leplée, Edith poznała wpływowe osoby, które umożliwiły jej wejście do studia radiowego, nagraniowego i... filmowego.

Na początku listopada Piaf przeszła pomyślnie próbę mikrofonową w wytwórni płytowej Polydor, a dwa tygodnie później dokonała nagrań pierwszych piosenek: *Les mômes de la cloche*, *La java de Cézigue*, *Mon apéro* i *L'étranger*. Ta ostatnia piosenka była pierwszym sukcesem kompozytorskim Marguerite Monnot – przez długie lata będzie ona ulubioną kompozytorką Piaf i napisze dla niej wiele wspaniałych utworów.

La Garçonne

W pierwszych dniach grudnia 1935 roku La Môme Piaf została zaproszona na plan powstającego od października filmu *La garçonne* („Chłopczyca”), który reżyserował Jean de Limur. Film był kręcony na podstawie skandalizującej powieści Victora Margueritte'a pod tym samym tytułem.

Margueritte opisuje w swojej książce życie Monique, córki bogatych przedsiębiorców, która zmienia styl swojego dotychczasowego postępowania, oddaje się różnym, często wyuzdanym przyjemnościom cielesnym, po tym, jak zastaje swojego narzeczonego Luciena Vignereta w ramionach innej kobiety. Związki hetero- i homoseksualne, narkotyki, wyzwolone życie, jakie wiedzie bohaterka, sprawiły, że książka została bardzo źle przyjęta przez cenzurę obyczajową, a jej autor został nawet zmuszony do odwołania Legii Honorowej.

Powieść szybko przetłumaczono na wiele języków, a na jej kanwie zaczęły powstawać liczne adaptacje teatralne i filmowe. Już w 1923 roku została nakręcona pierwsza, niema, francusko-belgijska wersja *La Garçonne* w reżyserii Armanda du Plessy. Film nie został jednak dopuszczony przez cenzurę francuską do dystrybucji.

Minęło dwanaście lat, zelżała nieco cenzura obyczajowa, co pozwoliło Jeanowi de Limur sięgnąć ponownie po tę obyczajową powieść Victora Margueritte'a. Scenariusz do filmu napisał Albert Dieudonné. Reżyser powierzył wprawdzie La Môme Piaf jedynie małą rolę, ale dał jej możliwość zaśpiewania po raz pierwszy na dużym

ekranie. Filmowy debiut Piaf miał miejsce 21 lutego 1936 roku. W tym czarno-białym filmie, trwającym 95 minut, Edith zaśpiewała piosenkę *Quand même*, do której słowa napisali Jean Mario i Louis Poterat.

*Je sais qu'à la porte d'un bar
Où j'aurai bu jusqu'à l'extrême
On ramassera quelque part
Mon corps brûlé sur un brancard.
Je bois quand même...
Que sous la drogue lentement
D'extase en extase suprême
Je m'approche implacablement
Du sombre asile des déments.
J'en prends quand même...*

(J.Mario, L.Poterat/J.Wiener 1936)

Piosenka zawiera specyficzne słownictwo dotyczące uzależnień. Tematyka poruszona w tekście może być z powodzeniem wykorzystana z uczniami na wyższym poziomie znajomości języka podczas dyskusji na temat narkomanii, zagrożeń i skutków wynikających z przyjmowania środków odurzających.

W filmie *La Garçonne* wystąpiło wielu znanych francuskich aktorów lat trzydziestych: Marie Bell, Arletty, Maurice Escande i Jean Tissier.

Po wojnie, przez długi czas, obraz uważano za zaginiony. Został on jednak odnaleziony w archiwach francuskiej kinematografii w Bois-d'Arcy w 1991 roku i odrestaurowany. Dziś film nie budzi takich emocji jak w roku 1936, kiedy to przyjęto go z dużymi oporami natury moralnej, a projekcjom towarzyszyły liczne protesty. Cokolwiek by o tym filmie powiedzieć, był on z całą pewnością wyzwaniem dla Edith. Praca na planie filmowym dała La Môme Piaf możliwość wypróbowania możliwości aktorskich i pokazania się szerszej publiczności.

Montmartre sur Seine

Pięć lat musiała Edith czekać, aż została ponownie zaproszona na plan filmowy. Po jej sukcesach estradowych i po bardzo dobrym przyjęciu sztuki Jeana Cocteau *Le Bel Indifférent*, reżyser Georges Lacombe zaproponował Piaf jedną z głównych ról w czarno-białym filmie fabularnym *Montmartre-sur-Seine* („Montmartre nad Sekwaną”). Film powstał na podstawie oryginalnego scenariusza, którego współtwórcą był André Cayatte. Muzykę skomponowała Marguerite Monnot. Zdjęcia do filmu trwały od 18 sierpnia do 28 września 1941 roku. Premiera tej 110-minutowej produkcji odbyła się 9 listopada tego samego roku

w paryskim kinie „L'Ermitage”. W filmie tym, podobnie jak w sztuce *Bel indifférent*, Piaf partnerował Paul Meurisse. Obok nich wystąpili Jean-Louis Barrault, Henri Vidal i Roger Duchesne.

Edith zagrała dziewczynę sprzedającą kwiaty na Montmartrze, która zakochuje się w młodym przystojnym robotniku. Ten jednak kocha inną. Dziewczynie udaje się pokonać smutek, marząc, że kiedyś zostanie sławną pieśniarką. W Montmartre-sur-Seine Edith Piaf zaśpiewała cztery piosenki, do których sama napisała słowa: *Tu es partout, Un coin tout bleu, J'ai dansé avec l'amour, L'homme des bars*. Te dwa ostatnie utwory, swingujące, nagrała z towarzyszeniem zespołu Jazz de Paris pod kierunkiem Alixa Combelle'a.

Jean-Louis Barrault w swoich wspomnieniach z kręcenia filmu podsumował talent aktorski Piaf stwierdzeniem: „Miała doskonale ustawioną grę sceniczną, mogła zostać bardzo dobrą aktorką” (Marchois 1995:20). Paul Meurisse, który partnerował jej w tym filmie, doceniał przede wszystkim zamiłowanie Piaf do perfekcji, choć nie do końca podzielał zdanie Barraulta na temat poziomu gry aktorskiej Piaf.

Z całą pewnością piosenki zaśpiewane przez Edith Piaf w filmie Georges Lacombe'a są warte zauważenia, zarówno ze względu na swoją wartość literacką, jak i wartość muzyczną. Są one inne w stylistyce, różnią się znacznie od utworów śpiewanych przez Piaf wcześniej.

Étoile sans lumière

Za najlepszy film Edith Piaf uważa się *Étoile sans lumière* („Gwiazda bez blasku”) wyreżyserowany przez Marcela Blistène'a. Zdjęcia do filmu trwały od 30 lipca do 5 października 1945 roku, a jego premiera na ekranach paryskich kin odbyła się 3 kwietnia 1946 roku. W tym czarno-białym filmie, trwającym 85 minut, zagrał u boku Edith Piaf młody Yves Montand. Dla Montanda, który wielokrotnie później występował w produkcjach filmowych, był debiut kinowy.

Akcja filmu toczy się w latach trzydziestych. Słynna gwiazda kina niemego próbuje odzyskać popularność w dobie filmu dźwiękowego. Okazuje się jednak, że gwiazda nie ma mikrofonowego głosu, przez co jej dalsza kariera filmowa stoi pod znakiem zapytania. Reżyser, a równocześnie kochanek gwiazdy, zabiera ją na wieś, gdzie przypadkowo oboje słyszą, jak jedna ze służących śpiewa przy pracy. Oczywiście, rolę służącej obdarzonej fenomenalnym głosem Marcel Blistène powierzył Edith Piaf. Reżyser – bohater filmowy – roztacza przed pięknie śpiewającą służącą perspektywę kariery i podstępem każe jej śpiewać do mikrofonu. Jak się później okaże, jej głos miał jedynie

posłużyć jako playback dla gasnącej gwiazdy. Film osiąga wielki sukces. Służąca, oglądając film, ze zgrozą rozpoznaje swój własny głos. Zawiedziona, nie chcąc pozostawać w cieniu i być jedynie „gwiazdą bez blasku” opuszcza swojego „miejskiego” narzeczonego, którego grał Yves Montand, i wraca na wieś, gdzie znajduje szczęście w ramionach swojej pierwszej miłości. W tej roli wystąpił młody, przystojny Serge Regiani.

Scenariusz filmu został napisany przez Marcela Blistène'a specjalnie dla Edith Piaf. Podczas jednego ze spotkań towarzyskich Blistène zdradził Edith, że chciałby zostać reżyserem. Piaf poradziła mu, aby najpierw napisać scenariusz, jeśli naprawdę marzy o pracy filmowca. Kiedy Blistène zapytał, dla kogo, Edith rzuciła: „No, dzięki! Dla mnie, na Boga!” I w ten oto sposób jakiś czas później Marcel Blistène przedstawił Edith Piaf swój pierwszy scenariusz, do realizacji którego przystąpiono po zakończeniu II wojny światowej, w 1945 roku.

W filmie *Étoile sans lumière* Piaf zaśpiewała pięć piosenek: *Adieu mon cœur, C'est merveilleux, Le chant du pirate, Mariage* i *C'était une histoire d'amour*. Słowa do wszystkich utworów napisał Henri Contet. Muzykę do piosenek (prócz ostatniej – autorstwa Jeana Jala) skomponowała Marguerite Monnot. O grze Piaf recenzent napisał: „Edith Piaf jest w tym filmie gwiazdą, ale gra z dużą dozą dyskrekcji i prostoty, co tylko jej przysparza wiele sympatii.” (Jean Rougeul *Avril* 1946).

Cyfrowa wersja filmu na nośniku DVD została wydana w 2008 roku. Bardzo starannie przygotowana obwoluta płyty może posłużyć jako pomoc dydaktyczna, dostarczając cennych informacji na temat filmu, którego fragmenty mogą być zaprezentowane uczniom i służyć do realizacji celów dydaktyczno-językowych. Jednym z nich może być wprowadzenie podstawowego słownictwa z zakresu filmu: *cinéma parlant, cinéma muet, film, long-métrage, scénario, adaptation et dialogues, réalisateur, directeur de la photographie, directeur de production, musique, acteur, actrice, rôle* itp. Streszczenie filmu, znajdujące się na drugiej stronie okładki, można wykorzystać na przykład do rozwijania umiejętności czytania ze zrozumieniem i w ten sposób przygotować uczniów do pełnego odbioru filmu.

Neuf garçons et un cœur

W wytwórni filmowej Studio Cinéma w Boulogne-Billancourt powstał kolejny film z udziałem Edith Piaf. Film *Neuf garçons et un cœur* („Dziewięciu chłopców, jedno serce”), zrealizowany na podstawie scenariusza i w reżyserii Georges Lacombe'a, kręcono od 16 września do 8 października 1947 roku. Obraz ten miał swoją premierę

w paryskim kinie „Le Marignan” 24 marca 1948 roku. W filmie wraz z Edith Piaf wystąpili Les Compagnons de la Chanson. Grupa ta to dziewięcioosobowy francuski boysband założony w 1944 roku. Na początku swojej kariery śpiewali piosenki ludowe. Rok później spotkali Piaf, która roztoczyła nad nimi opiekę artystyczną i wpłynęła znacząco na zmianę ich repertuaru. Edith Piaf występowała z Les Compagnons przez prawie trzy lata. Razem odbyli swoją pierwszą podróż do Stanów Zjednoczonych w 1946 roku. Na fali sukcesów odnoszonych w salach koncertowych, Piaf i Les Compagnons zgodzili się na udział w filmie Freedlanda, który specjalnie dla nich napisał swój scenariusz.

Akcja filmu rozgrywa się w noc wigilijną i opowiada historię ubogich głodnych muzyków, bez pracy i środków do życia, którzy marzą o znalezieniu pracy w nocnym klubie. Po wielu perypetiach ich marzenia się spełniają. Edith Piaf zagrała w tym filmie siebie, podobnie zresztą jak Les Compagnons de la Chanson. W sumie Edith zaśpiewała w tym muzycznym filmie pięć piosenek, z czego trzy utwory to piosenki solowe: *La vie en rose* Louiguy, *Sophie* z muzyką Norberta Glanzberga i *Un refrain courait dans la rue* Roberta Chauvigny. Dwie pozostałe piosenki: *Les trois cloches* i *C'est pour ça* zostały wykonane wspólnie z Les Compagnons de la Chanson.

Najbardziej znanym utworem wykonywanym wspólnie przez Edith Piaf i Les Compagnons pozostaje piosenka *Les trois cloches*, autorstwa Jeana Villarda. *Trzy dzwony* to nastrojowy utwór, śpiewany a cappella, o przemijaniu człowieka życia, którego główne etapy wyznaczają uderzenia kościelnych dzwonów. Pierwszy raz dzwony biją, gdy w niewielkiej zapomnianej wiosce przychodzi na świat pyzaty chłopczyk. Dzwony oznajmniają zdumionemu światu, że to ich radosne bicie jest dla Jean-François Nicot, aby powitać nową duszę, nowy kwiat budzący się do życia, zaledwie płomyk, który wymaga ochrony, czułości i miłości. Po dziewiętnastu latach dzwony ponownie biją radośnie, gdy Jean-François bierze za żonę słodką Elizę, białą jak kwiat jabłoni, i kiedy w starym kościółku, przed Bogiem, zostają sobie zaślubieni. Po wielu latach, w gwiazdzistą noc, serce Jean-François zatrzymuje się, dzwony oznajmniają światu jego śmierć. Tym razem dźwięk dzwonów jest monotony, natrętny, zdaje się powtarzać ludziom:

*Ne tremblez pas cœurs fidèles,
Dieu vous fera signe un jour,
Vous trouverez sous son aile,
Avec la vie éternelle
L'éternité de l'amour !*

Ten piękny poetycki tekst, ze względu na swoją wartość literacką, może być z powodzeniem wykorzystany na lekcjach języka francuskiego.

Warto dodać, że walory utworu Villarda zostały dostrzeżone poza granicami Francji, zwłaszcza w Stanach Zjednoczonych, gdzie stał się on wielkim przebojem nagrany przez Andrews Sisters (*The Three Bells*). Angielski tekst piosenki został napisany przez Berta Reisfelda. Uczniom/studentom znającym język angielski i język francuski można zaproponować porównanie wersji Villarda i Reisfelda i obserwację sztuki przekładu tekstu literackiego.

La Boîte à musique

W dorobku filmowym Edith Piaf odnajdziemy również małe epizody w kinie amerykańskim. Mianowicie w roku 1949 Edith, wraz z Compagnons de la Chanson, dubbingują śpiewające Andrews Sisters w jednym z filmów rysunkowych, zrealizowanym przez Jacka Kinneya dla wytwórni filmowej Walta Disneya (*Johnny Fedora and Alice Blue Bonnet*). W tej kreskówce Edith zaśpiewała piosenkę *Alice et Johnny*. Jest to wzruszająca historia dwóch zakochanych w sobie kapeluszy.

Paris chante toujours

Paris chante toujours („Rozśpiewany Paryż”) to film muzyczny, którego reżyserem był Pierre Montazel. Zdjęcia do filmu realizowano w Billancourt, w okresie od 10 lipca do 24 sierpnia 1951 roku. W tym samym czasie Piaf występowała w teatrze, w komedii muzycznej Marcela Acharda *La P'tite Lili*, w której kreowała postać tytułowej Lili. Z powodu wypadku samochodowego (14 sierpnia), w którym Edith została dość poważnie kontuzjowana, sceny z nią nakręcono później, 6 listopada 1951 roku. W tym muzycznym obrazie, trwającym 112 minut, wystąpiła plejada aktorów i piosenkarzy lat pięćdziesiątych: Line Renaud, Yves Montand, Tino Rossi i oczywiście Edith Piaf, która przed Katedrą Notre-Dame-de-Paris zaśpiewała jeden ze swoich najpiękniejszych i najwymowniejszych utworów: *L'Hymne à l'amour*, do którego sama napisała słowa. Muzykę skomponowała Marguerite Monnot. Edith nagrała ten oratoryjny hymn miłości z towarzyszeniem chóru Raymonda Legranda.

Fabula filmu jest bardzo prosta. Zmarły aktor zapisał w testamencie ogromną fortunę 20 milionów franków osobie, która zbierze jak największą liczbę autografów gwiazd estrady. Zaczyna się gonitwa po Paryżu w poszukiwaniu śpiewających artystów. Obraz był pretekstem do przybliżenia najbardziej utalentowanych francuskich wykonawców śpiewających w połowie XX wieku.

Film został wydany w 2005 roku na płycie DVD przez wydawnictwo René Chateau Vidéo.

Boum sur Paris

Również Maurice de Canonge postanowił nakręcić muzyczną opowieść z udziałem plejady francuskich wykonawców muzyki rozrywkowej, wśród których nie mogło zabraknąć Edith Piaf. Realizacja scenariusza trwała przez miesiąc, od 10 czerwca do 11 lipca 1953 roku, w studiu Les Films Marceau. Premiera filmu odbyła się 2 października 1953 roku. Muzykę skomponował Louiguy, ten sam, który podpisał się pod *La vie en rose*. Obok Piaf w tej muzyczno-sensacyjnej opowieści zagrali i zaśpiewali także: Juliette Gréco, Annie Cordy, Charles Trenet, Moulodji oraz Jacques Pills. Edith wykonała dwie piosenki: *Je t'ai dans la peau*, którą specjalnie dla niej napisali Jacques Pills (zanim został jej mężem) i młodziutki Gilbert Bécaud oraz *Pour qu'elle soit jolie ma chanson* – Edith nagrała ją w duecie z Pillsem.

Cyfrowa wersja Boum sur Paris została wydana na płycie DVD w 2005 roku.

Si Versailles m'était conté

W tym samym okresie co do *Boum sur Paris* trwały zdjęcia do innego filmu z udziałem Edith Piaf. Od 6 lipca do 6 września 1953 roku kręcono w Wersalu epicki obraz *Si Versailles m'était conté* („Gdyby opowiedziano mi o Wersalu”). Autorem scenariusza i reżyserem obrazu przedstawiającego losy Francji z okresu Wielkiej Rewolucji był Sacha Guitry, który wymarzył sobie, aby w scenie szturmów ludu francuskiego na siedzibę królewską w Wersalu pojawiła się Edith Piaf i zaśpiewała pieśń rewolucjonistów *Ah ça ira, ça ira, ça ira*. Pomimo złego stanu zdrowia Edith przyjęła zaproszenie i pojawiła się na planie filmowym w niezwykle trudnym dla siebie okresie. Była tuż po zakończonej kuracji odwykowej, jednak silne bóle artretyczne, na które cierpiała, jak i bezsenność sprawiły, że znów sięgnęła po leki uzależniające. Praca w filmie bardzo pozytywnie wpływała na samopoczucie Edith. Oglądając i słuchając Piaf w scenie szturmów na Wersal, nie widzimy żadnych oznak słabości. W filmie *Si Versailles m'était conté*, trwającym aż 167 minut, Piaf zagrała jedynie epizod, w którym brawurowo odśpiewała na bramie wiodącej do pałacu wersalskiego pieśń *Ah ça ira!* Scena z udziałem Edith została nakręcona 10-11 lipca 1953 roku. Podczas realizacji tego ujęcia Sacha Guitry kilka razy prosił o powtórzenie sceny. Przy kręceniu kolejnego dubla Edith, zaniepokojona, zapytała, czy tak źle gra i śpiewa, na co reżyser odpowiedział, że wręcz przeciwnie, kręci kolejne ujęcia, aby móc jej posłuchać jeszcze raz. I rzeczywiście, Piaf zaśpiewała fantastycznie. Zapraszając Edith do udziału w filmie, Sacha Guitry powiedział: „Ma Pani głos, który byłby w stanie zburzyć porządek

publiczny...”(Piaf 1994).

Scena z udziałem Edith Piaf może być z powodzeniem wykorzystana na lekcjach języka francuskiego. Utwór *Ah, ça ira, ça ira, ça ira* został zarejestrowany w studiu nagrań i jest dostępna jego wersja audio, ale gorąco polecam tę z filmu Sachy Guitry. Film został nakręcony w kolorze, a muzyczna sekwencja z udziałem Edith Piaf dostępna w Internecie zawiera napisy, które mogą ułatwić zrozumienie tekstu.

*Ah, ça ira, ça ira, ça ira,
Les aristocrates à la lanterne,
Ah, ça ira, ça ira, ça ira,
Les aristocrates, on les pendra.*

*V'là trois cents ans
Qu'ils nous promettent
Qu'on va nous accorder du pain
V'là trois cents ans
Qu'ils donnent des fêtes
Et qu'ils entretiennent des catins
V'là trois cents ans
Qu'on nous écrase
Assez de mensonges et de phrases
On ne veut plus mourir de faim.*

Ah, ça ira, ça ira, ça ira...

*V'là trois cents ans
Qu'ils font la guerre
Au son des fifres et des tambours
En nous laissant crever de misère
Ça ne pouvait pas durer toujours
V'là trois cents ans
Qu'ils prennent nos hommes
Qu'ils nous traitent
Comme des bêtes de somme
Ça ne pouvait pas durer toujours*

Ah, ça ira, ça ira, ça ira...

*Le châtement pour vous s'apprête
Car le peuple reprend ses droits
Vous vous êtes bien payé nos têtes
C'en est fini messieurs les rois
Il faut plus compter sur les nôtres
On va s'offrir maintenant les vôtres
Car c'est nous qui faisons la loi*

Ah, ça ira, ça ira, ça ira...

Edith Piaf zaprzyjaźniła się ze znakomitymi aktorami poznanymi na planie filmowym, wśród których znaleźli się między innymi Jean Marais, Gérard Philipe i Orson Welles. Dzięki nim poznała Jeana Renoira, artystę i reżysera, który wkrótce zaproponuje jej udział w powstającym właśnie filmie muzycznym.

Uroczysta premiera filmu *Si Versailles m'était conté*, z udziałem wielu oficjalnych gości z elit rządowych, odbyła się w Operze Narodowej w Paryżu 15 grudnia 1953 roku, a publiczność mogła oglądać ten film w kinach od 12 lutego 1954 roku.

Wydawnictwo René Chateau Vidéo wydało w 2004 roku zrekonstruowaną, cyfrową wersję filmu Sachy Guitry.

French cancan

Jean Renoir, znakomity francuski reżyser, scenarzysta i producent filmowy, postanowił w 1954 roku nakręcić film o narodzinach paryskiego kabaretu „Moulin Rouge”. Zaangażował do tego przedsięwzięcia czołówkę wybitnych aktorów i artystów. Wśród nich znaleźli się między innymi: Jean Gabin, Michel Piccoli, Patachou, André Claveau i oczywiście Edith Piaf. Artystka wcieliła się w postać słynnej francuskiej pieśniarki kabaretowej z początku XX wieku, Eugénie Buffet, niezrównanej wykonawczyni tzw. piosenek realistycznych. Sekwencja, w której Edith Piaf śpiewa *La Sérénade du pavé*, została zarejestrowana 11 grudnia 1954 roku. Premiera filmu w Gaumont-Palace w Paryżu odbyła się 27 kwietnia 1955 roku.

Scena z udziałem Piaf dostępna jest w Internecie, ale istnieje także cyfrowa wersja *French cancan*, wydana na płycie DVD w 2004 roku.

Les amants de demain

Po kilku filmach z epizodycznymi rolami Edith Piaf przyszedł czas na film fabularny, w którym reżyser Marcel Blistène po raz drugi powierzył Piaf główną rolę. Scenariusz do *Les amants de demain* („Jutrzejści kochankowie”) napisał Pierre Brasseur. To dramatyczna historia nieszczęśliwej kobiety mieszkającej i pracującej w paryskim hotelu.

Edith Piaf zagrała Simone, żonę hotelarza, łajdaka, który ją zdradza, bije i doprowadza do alkoholizmu. Jedyńą jej ucieczką od doznawanych rązów i poniżeń jest zajmowanie się dzieckiem, któremu śpiewa kołysanki. Pewnego dnia do hotelu przyjeżdża młody przystojny mężczyzna o imieniu Pierre, który jest kompozytorem. Simone jest pod jego silnym urokiem i zakochuje się w nim. Mąż, widząc to, próbuje odkryć przeszłość przynależną. Okazuje się, że Pierre popełnił zbrodnię w afekcie: zamordował swoją żonę i ukrywa się przed policją w ich hotelu. Mąż Simone grozi przynależszowi, że wyda go policji.

Próbuje pozbyć się rywala, lecz zakochana kobieta, nie chcąc do tego dopuścić, postanawia zabić męża tyrana. Film kończy scena, w której Simone i Pierre schodzą do policyjnej furgonetki przy dźwiękach tytułowej piosenki śpiewanej przez Edith Piaf. Męża Simone zagrał Armand Mestral, a Pierre’a – Michel Auclair.

Ten czarno-biały obraz, trwający 80 minut, powstał w okresie od 9 grudnia 1957 roku do 8 stycznia 1958 roku, w studiu filmowym w Boulogne. Wszedł na ekrany 26 sierpnia 1958 roku. Muzykę do *Les amants de demain* skomponowała Marguerite Monnot. Edith Piaf zaśpiewała w sumie cztery piosenki: *Tant qu'il y aura des jours, Fais comme si, Les neiges de Finlande* oraz utwór tytułowy.

Po premierze filmu recenzenci podkreślali bardzo dojrzałą grę Edith Piaf. Zauważyli, że zagrała rolę mającą wiele wspólnego z historiami miłości, o których śpiewała w swoich piosenkach. Jeden z dziennikarzy na łamach *Paris-Presse* (26.08.1958) napisał: *Edith Piaf a un rôle qui ressemble à ses chansons*. („Edith Piaf ma rolę, która przypomina jej piosenki.”)

Ostatni film fabularny z udziałem Edith Piaf jest dostępny w wersji DVD. Został wydany w 2007 roku przez René Chateau Vidéo.

Dorobek filmowy Edith Piaf jest znaczący i godny pamięci. W świadomości wielu osób Piaf funkcjonuje jedynie jako pieśniarka realistyczna, która jak nikt inny potrafiła wyśpiewać dramaty ludzkich serc. Ale Piaf to również aktorka teatralna i filmowa. Warto zatem również przybliżyć uczniom i studentom uczącym się języka francuskiego i poznającym kulturę Francji tę część dorobku artystycznego Edith Piaf. Możliwości wykorzystania dydaktycznego filmografii z udziałem Edith Piaf mogą być bardzo różne, uzależnione w dużym stopniu od inwencji nauczyciela oraz wieku i zainteresowań uczniów. Moim celem było jedynie zaprezentowanie mniej znanego, ale ważnego obszaru twórczości artystycznej Edith Piaf. Natomiast uwagi dotyczące możliwości eksploatacji dydaktycznej filmów z udziałem Paryskiego Wróbelka mają jedynie charakter wskazówek i sugestii.

Marcel Blistène, który reżyserował filmy z udziałem Edith Piaf, napisał po jej śmierci:

Piaf nie może umrzeć...

Ona nigdy nie umrze...

Po prostu odeszła, to wszystko...

*Pozostawiła nam jednak to, co miała najlepszego
Swoją głos.*

Pozostawiła największy skarb, jakim los ją obdarzył: głos, ale pozostawiła również swoją muzykę i teksty, sztuki teatralne, w których występowała, i...swoje filmy.

BIBLIOGRAFIA:

- Bonini, E.(2008) *Piaf, la vérité*, Paris: Pygmalion, département de Flammarion.
- Deniot, J.-A.(2012) *Edith Piaf. La voix, le geste, l'icône. Esquisse anthropologique*, Paris: Lelivred'art.
- Gajos, M. (2016) Teatralne role Edith Piaf. W: *Pamiętnik Teatralny*. Rok LXV/2016, Zeszyt 1-2, s. 225-239.
- Huthwohl, J. (red.)(2015), *Piaf*, Paris: Bibliothèque nationale de France.
- Lévy, F.(2003) *Passion Edith Piaf. La môme de Paris*, Paris: Les Éditions Textuel.
- Marchois, B. (1993) *Piaf, Emportée par la foule*, Paris: Editions du Collectionneur.
- Marchois, B. (1995), *Edith Piaf, "Opinions publiques"*, Paris: TF1 Editions.
- Piaf, E. (1994) *L'hymne à l'amour*, Édition établie par Pierre Saka, Préface de Yves Salgues, Paris: Librairie Générale Française.
- Piaf, E. (2003) *Au bal de la chance*, Paris: L'Archipel (I wyd. 1958).
- Quinonero, F. (2008) *Edith Piaf. Le temps d'illuminer...* Paris: Éditions Didier Carpentier.
- Vassal, H. (2002) *Dans les pas de... Edith Piaf*, Paris: Les 3 Orangers.
- Filmy z udziałem Edith Piaf dostępne na płytach DVD:
 - *Étoile sans lumière*, reż. Marcel Blistène, Les Classiques français SNC 2008.
 - *Les amants de demain*, reż. Marcel Blistène, René Château Vidéo 2007.
 - *Boum sur Paris*, reż. Maurice Canonge, René Château Vidéo 2005.
 - *Paris chante toujours*, reż. Pierre Montazel, René Château Vidéo 2005.
 - *Si Versailles m'était conté*, reż. Sacha Guitry, René Château Vidéo 2004.
 - *French cancan*, reż. Jean Renoir, René Château Vidéo 2004.

PROF. DR HAB. MIECZYŚLAW GAJOS Romanista, pracownik naukowy Uniwersytetu Łódzkiego. Specjalizuje się w językoznawstwie stosowanym i glottodydaktyce. Posiada na swoim koncie bardzo bogaty i różnorodny dorobek naukowy, który obejmuje przeszło 80 pozycji.